

УДК 343.98:343.575
DOI: 10.31733/15-03-2024/2/80-82

Олександра ДУСЯК
курсант ННІ права та підготовки
фахівців для підрозділів
Національної поліції

Віталій ТЕЛІЙЧУК
професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник, доцент

ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НЕГЛАСНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У ПРОТИДІІ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ

У сучасному суспільстві виникла проблема, пов'язана з поширенням наркотиків та наркозлочинністю, яка становить серйозну загрозу громадському порядку і безпеці. У зв'язку з цим виникає необхідність у впровадженні ефективних заходів для припинення цього явища. Один з таких заходів – це залучення оперативних підрозділів та встановлення негласного співробітництва з метою ефективного протидії наркозлочинності.

Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів не лише становить загрозу здоров'ю населення та майбутньому генофонду нації, але і є серйозною загрозою для національної безпеки будь-якої держави. Забезпечення кримінально-правового захисту здоров'я громадян від таких негараздів відбувається в межах, визначених у відповідних статтях Кримінального кодексу України, а саме у ст. ст. 305–327, що регулюють злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також інші злочини, пов'язані з порушенням здоров'я населення [1]. Ця проблема не лише стосується безпосередньо здоров'я людей, але також має важливе стратегічне значення для забезпечення стабільності та безпеки суспільства в цілому. Законодавство, що регулює цю сферу, має бути ефективним, забезпечуючи відповідальність за будь-які дії, спрямовані на поширення наркотичних засобів та зловживання ними. Крім того, важливо розвивати превентивні програми та сприяти реабілітації тих, хто став жертвою наркотиків, для забезпечення здорового та безпечного суспільства.

Оперативно-розшукова протидія незаконному обігу наркотичних засобів залежить від організації якісної та ефективної оперативно-розшукової діяльності оперативних підрозділів Національної поліції України, застосування ними відповідних сил, засобів та методів. Однією з основних передумов для ефективної організації оперативно-розшукової протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів є знання співробітниками оперативних підрозділів НПУ особливостей діяльності цієї сфери в умовах ринкових відносин. Як засвідчують дослідження фахівців у галузі оперативно-розшукової діяльності, оперативно-розшукова протидія має свої особливості, зумовлені її структурно-змістовними елементами, такими як аналіз та оцінка оперативної обстановки; планування оперативно-розшукових заходів; контроль за оперативно-розшуковою діяльністю [2].

Оперативно-розшукову діяльність зазвичай розглядають як комплекс певних заходів, спрямованих на протидію злочинності та попередження протиправної суспільно небезпечної діяльності окремої особи або кола осіб, які мають на меті здійснити посягання на охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, цінності і блага [3].

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, розвідувально-підривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави [4].

З метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності оперативним

підрозділам надається право мати негласних працівників та укласти конфіденційні угоди співробітництва з різними особами. Це дозволяє збирати важливу інформацію про злочини, що готуються або вже вчинені, а також про загрози для безпеки суспільства та держави.

Залучення негласних працівників до конфіденційного співробітництва допомагає оперативним працівникам отримати доступ до важливої інформації щодо осіб, які займаються злочинною діяльністю або готуються до неї. Ця інформація може включати плани, наміри та інші деталі, необхідні для успішного розслідування злочинів, зокрема у сфері обігу наркотичних речовин.

Використання негласних працівників є важливим інструментом для забезпечення ефективності оперативно-розшукової діяльності. Вони дозволяють отримати доступ до інформації, яка може бути недоступною через інші джерела, та зробити значний внесок у протидію злочинності та забезпечення безпеки суспільства.

У Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» [4] чітко визначено підстави для проведення оперативних заходів. Однією з таких підстав є наявність достатньої інформації, одержаної відповідно до закону, яка свідчить про готування злочину або осіб, які готують учинення злочину. Коли ці підстави наявні, виникає необхідність у відкритті оперативно-розшукової справи та проведенні відповідних заходів. Зокрема, якщо оперативний підрозділ отримує інформацію про можливість готування злочину або осіб, які можуть здійснити правопорушення, він має право розпочати проведення оперативно-розшукових заходів. Це включає здійснення різних заходів, спрямованих на збір інформації та виявлення осіб, які готуються до вчинення злочинів.

Такий підхід відображає важливість передбачення та запобігання злочинності, а не лише реагування на вже вчинені правопорушення. Це дозволяє оперативним підрозділам бути більш прозорими та результативними в боротьбі з злочинністю, забезпечуючи тим самим більшу безпеку для суспільства.

Негласний співробітник на добровільній основі допомагає правоохоронним органам у боротьбі зі злочинністю. При встановленні та подальшому використанні негласного співробітника з метою протидії наркозлочинності насамперед враховуються його особисті та ділові якості, навички та вміння, розвідувальні можливості, серед яких важливими є:

- знання жаргону та сучасного сленгу представників наркозлочинності;
- знайомства серед осіб, які вживають наркотики;
- знання традицій та звичаїв, поширених серед осіб, які вживають наркотики, та осіб, які розповсюджують наркотики;
- володіння інформацією про ціни на наркотики, регіони їх надходження або продажу;
- орієнтування в питаннях про вживання наркотиків;
- знання способів контрабандного пересилання наркотиків [5, с. 164].

Негласний співробітник є одним з найбільш продуктивних і адекватних засобів оперативно-розшукової діяльності, який часто використовується оперативними підрозділами у випадках, коли необхідно вирішувати складні завдання щодо виявлення та запобігання наркозлочинності, отримання інформації про наркозлочини, що готуються або вчинені, та оперативного перекриття певних територій, об'єктів або осіб, причетних до наркозлочинності.

Отже, негласне співробітництво виявляється невід'ємною складовою ефективною боротьби з наркозлочинністю. Воно дозволяє збільшити обсяг інформації та ресурсів, які можуть бути використані для запобігання та припинення злочинних дій у цій сфері. Однак успішна реалізація такої співпраці вимагає уважного аналізу, врахування ризиків, пов'язаних з її впровадженням, та розвитку механізмів контролю за її здійсненням. Вважаємо, що для ефективною роботи системи органів, які протидіють наркозлочинності, необхідно постійно вдосконалювати професійні навички співробітників, використовувати досвід провідних зарубіжних країн, зокрема, створювати допоміжні територіальні органи боротьби з наркозлочинністю, оскільки на сьогодні в Україні дуже гостро стоїть питання протидії наркозлочинності [2, с. 1177].

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Телійчук В. Г., Ченчик В. В., Чабаненко Ю. В. Оперативно-розшукова протидія обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів або їх аналогів. *Priority directions of science and technology development : proceedings of the 9th International scientific and practical conference*. Kyiv, Ukraine, 2021. P. 1177–1180.

3. Телійчук В. Г., Рець В. В. Оперативно-розшукова тактика: практичний аспект та значення її окремих елементів. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2021. № 64. С. 27–30.
4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
5. Пашаєв А. З. Протидія наркозлочинності шляхом негласного співробітництва. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Одеса, 26 бер. 2020 р.). Одеса : ОДУВС, 2020. С. 164–164.

УДК 343.98

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/82-83

Тарас ЖИЛОВ

курсант ННІ права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Андрій КИСЕЛЬОВ

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ У ПРОТИДІІ ЗЛОЧИННОСТІ

Практична значущість дослідження кримінальної аналітичної діяльності обумовлюється тим, що в умовах сучасності стан справ саме у сфері протидії поширенню злочинності порушує соціально-економічну та соціальну рівновагу в суспільстві. При здійсненні аналізу юридичної літератури та незважаючи на наявність значної кількості наукових публікацій, які присвячені вивченню організованих форм злочинності, певного дослідження потребують саме ті питання, що стосуються аналітичного супроводу як на етапі оперативно-розшукової діяльності, так і під час здійснення досудового розслідування кримінальних проваджень.

В юридичній літературі кримінальний аналіз визначається специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності правоохоронних органів, який полягає у перевірці та оцінці інформації, її інтерпретації, встановленні зв'язків між даними, що отримуються у процесі виявлення, припинення та розслідування злочинів і мають значення для оперативно-розшукової діяльності та кримінального провадження, з метою їх використання правоохоронними органами та судом, подальшого проведення оперативного, тактичного та стратегічного аналізу [1, с. 21]. Крім того, деякі науковці виокремлюють два види кримінального аналізу, а саме: аналітичний пошук та аналітичне дослідження. Так, основним змістом аналітичного пошуку визначається організація інформації таким чином, щоб полегшити завдання з вилучення змісту із зібраних даних. У свою чергу, аналітичне дослідження полягає у встановленні взаємозв'язків між особами, подіями та предметами [2, с. 237].

При дослідженні кримінального аналізу та його значення доцільним є виокремити його як від інформаційно-аналітичної діяльності в цілому. Зауважимо, що кримінальний аналіз відрізняється від вказаної діяльності тим, що він дозволяє отримувати нову, раніше невідому інформацію, яка має велике значення для оперативних завдань і включає не лише події та об'єкти, але і причини, наслідки, стійкість, ієрархію в групах, розподіл ролей, корупційні зв'язки тощо [3, с. 34]. До того ж, кримінальний аналіз активно використовується в правоохоронній діяльності та виступає потужним інструментом в боротьбі зі злочинністю.

Крім того, у процесі кримінального аналізу аналітик проводить аналітичне дослідження інформації, яка стає йому доступною, і створює на його основі аналітичні продукти, що в подальшому мають інформаційний та рекомендаційний характер і допомагають вирішити оперативні, а також тактичні завдання при документуванні і розслідуванні злочинів або плануванні превентивних заходів боротьби зі злочинністю. Наявні технології дають змогу правоохоронним органам реагувати на події злочину більш